

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā, 2019. gada 1. oktobrī

Nr. 212

Saeimas
Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai

Par ierosinājumiem likumprojekta
“Grozījumi likumā “Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām”
(Nr. 265/Lp13) pilnveidei

Augsti godātais Kaimiņa kungs!

2019. gada 14. martā Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai tika nodots Ministru kabineta iesniegtais likumprojekts “Grozījumi likumā “Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām”” (Nr. 265/Lp13) (turpmāk – Likumprojekts). Saeima 2019. gada 25. aprīlī atbalstīja Likumprojektu pirmajā lasījumā. Šobrīd Likumprojekts atrodas Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijā sagatavošanai otrajam lasījumam.

Izmantojot šo iespēju, ierosinu pirms Likumprojekta izskatīšanas otrajā lasījumā apsvērt iespējamu Likumprojekta pilnveidošanu ar mērķi likuma “Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām” 2. pantā paredzēt Valsts valodas dienu un Nacionālās pretošanās kustības piemiņas dienu.

Aicinu apsvērt iespēju Likumprojekta 1. pantā piedāvātajā likuma “Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām” 2. pantā veikt šādus grozījumus:

papildināt pantu pēc skaitļa un vārdiem “8. martu – Starptautisko sieviešu dienu” ar skaitli un vārdiem “17. martu – Nacionālās pretošanās kustības piemiņas dienu”;

izslēgt skaitli un vārdus “13. maiju – Valsts valodas dienu”;

papildināt pantu pēc skaitļa un vārdiem “11. oktobri – Starptautisko senioru dienu” ar skaitli un vārdiem “15. oktobri – Valsts valodas dienu”.

I

Latvijas valsts nepārtraukti ir pastāvējusi kopš tās proklamēšanas 1918. gada 18. novembrī, un arī komunistiskā un nacistiskā totalitārā režīma okupācijas laikā Latvijas valsts turpināja pastāvēt un par Latvijas neatkarības un brīvības atgūšanu iestājās daudzi Latvijas patrioti, veidojot nacionālo pretošanās kustību. Satversmes ievadā ir noteikts, ka Latvijas tauta godina savus brīvības cīnītājus.

Mūsu pienākums šobrīd – Latvijas valstiskuma otrā gadsimta sākumā – ir atgriezt sabiedrības sociālajā atmiņā zināšanas par Latvijas patriotu pretošanos okupācijas režīmiem un godināt mūsu varoņus, kuri uzturēja Latvijas tautas prasību pēc savas valsts un neatkarības dzīvu visos okupācijas gados. Mēs neesam pietiekoši likuši uzsvāru uz nacionālās pretošanās kustību savas 20. gadsimta vēstures izpratnē. Lai mēs taisnīgi novērtētu mūsu valstiskuma vēsturi, mums ir jāsniedz pienācīgs nacionālās pretošanās kustības novērtējums un jāatspoguļo tās konstitucionālā nozīme sabiedrības sociālajā atmiņā.

Jau vairākus gadus pilsoniskās sabiedrības aktīvisti aizsākuši tradīciju kā nacionālās pretošanās kustības atceres dienu atzīmēt 17. martu. Šajā dienā profesora Konstantīna Čakstes vadītā Latvijas Centrālā padome 1944. gadā pabeidza parakstu vākšanu memorandam, kurā Latvijas tautas vārdā tika pieprasīta Latvijas neatkarības faktiska atjaunošana un pausta pārliecība, ka par spīti abu totalitāro okupācijas režīmu rīcībai, Latvijas valsts un tās Satversme juridiski turpina pastāvēt kā pamats nacionālās pretošanās kustības rīcībai Latvijas labā. Šo memorandu parakstīja gandrīz divi simti Latvijas politisko un sabiedrisko darbinieku, pārliecinoši paužot visu Latvijas patriotu gribu. Latvijas Centrālās padomes memoranda gadadienu vairākas reizes godinājusi arī Saeima, rīkojot nacionālajai pretošanās kustībai veltītus pasākumus.

Aizsāktās tradīcijas un Latvijas Centrālās padomes konstitucionālā mantojuma nostiprināšanās mūsu sabiedrības sociālajā atmiņā dod iespēju 17. martu noteikt kā visas Latvijas nacionālās pretošanās kustības atceres dienu. Šajā dienā Latvijas valsts un Latvijas sabiedrība varētu godināt un atcerēties visus mūsu nacionālās pretošanās kustības dalībniekus. Šāda diena mums dotu iespēju godināt pirmās pretestības grupas PSRS okupācijai 1940. gadā, Latvijas diplomātisko dienestu ārvalstīs un daudzos trimdas darbiniekus Rietumos, kas uzturēja dzīvu Latvijas prasību pēc taisnīguma, Latvijas Centrālo padomi, kureliešus, kuri bija gatavi cīņai pret abām okupācijas varām zem Latvijas karoga, cilvēkus, kuri izvairījās no mobilizācijas okupācijas varu bruņotajos spēkos un glāba okupācijas varu vajātos cilvēkus, bēgļu pārcēlājus pāri jūrai, nacionālos partizānus un nevardarbīgās pretošanās varoņus, kuri cīnījās par vienu mērķi – 1918. gada 18. novembrī proklamētās Latvijas neatkarības atjaunošanu. Daudzi par Latviju atdeva savas dzīvības un gāja ciešanu ceļu okupācijas režīmu represijās.

Esmu pārliecināts, ka Nacionālās pretošanās kustības piemiņas diena palīdzēs bagātināt Latvijas tautas vēsturisko atmiņu ar zināšanām par nacionālo pretošanās kustību un sekmēs šīs Latvijas valstiskumam būtiskās vēstures lappuses nostiprināšanos sabiedrības vēsturiskajā atmiņā. Nacionālās pretošanās kustības atcere un mūsu varoņu godināšana stiprina Latvijas sabiedrības pašapziņu un veido dziļāku piederību Latvijai.

Vēlos īpaši uzsvērt, ka Nacionālās pretošanās kustības piemiņas diena būs būtisks atgādinājums, ka pašiem sava neatkarīga un demokrātiska Latvija ir jāasargā arī šodien. Ar likumdevēja noteiktu Nacionālās pretošanās kustības piemiņas dienu Latvijas tauta izrādīs cieņu un godinās savus varoņus, apliecinās Latvijas valstiskuma nepārtrauktības uzturēšanu abu totalitāro okupācijas režīmu laikā un atgādinās katra pilsonisko pienākumu aizstāvēt savu valsti.

II

Iesniegtajā Likumprojektā Ministru kabinets piedāvājis noteikt Valsts valodas dienu kā atzīmējamu dienu. Ministru kabinets rosinājis kā Valsts valodas dienu noteikt 13. maiju. Ierosinājums aizgūts no Rakstniecības un mūzikas muzeja 2012. gadā aizsāktās tradīcijas šādi katru gadu atzīmēt Jura Alunāna dzimšanas dienu. Rakstniecības un mūzikas muzeja iedibinātās tradīcijas Jura Alunāna dzimšanas dienas un latviešu valodas svētku svinēšanā šajā dienā ir atbalstāmas un turpināmas. Tomēr vēlētos aicināt Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju apsvērt iespēju Valsts valodas dienai izraudzīties dienu, kurā tiktu īpaši akcentēta latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas simboliskā un konstitucionālā vērtība Latvijas valsts iekārtā.

Vēršu uzmanību, ka 1998. gada 15. oktobrī konstitucionālais likumdevējs pabeidza vēl Satversmes izstrādāšanas laikā aizsāktās diskusijas un Satversmes 4. pantā nostiprināja latviešu valodu kā valsts valodu Latvijas Republikā. Tādā veidā Satversmes tekstā tika atspoguļota latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda, kura uzskatāma par Latvijas kā nacionālas valsts konstitucionālās identitātes neaizskaramu elementu. Ar Satversmes 4. panta grozījumu latviešu valoda kā vienīgā valsts valoda tika nostiprināta kā viena no Latvijas valstiskuma svarīgākajām konstitucionālajām vērtībām.

Aicinu rast iespēju Valsts valodas dienas atzīmēšanu sasaistīt ar šo konstitucionālā likumdevēja konceptuālo izšķiršanos par latviešu valodas nostiprināšanu Satversmes tekstā.

Atzīmējot Valsts valodas dienu 15. oktobrī, mēs varētu uzsvērt latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas konstitucionālo nozīmi saliedētas Latvijas sabiedrības veidošanā un Latvijas valstiskuma pastāvēšanā. Šādi svētki varētu veidot pozitīvu platformu latviešu valodas kā vienīgas valsts valodas pozīciju nostiprināšanai un tās pastāvēšanas un turpmākas attīstības sekmēšanai. Iesaistot dažādas sabiedrības grupas Valsts valodas dienas norisēs, mēs varētu skaidrot un popularizēt vienu no mūsu valstiskuma svarīgākajām konstitucionālajām

vērtībām. Tas sekmētu labāku Latvijas valstiskuma pamatu izpratni un dotu iespēju veidot Latvijas sabiedrību vienojošu konstitucionālo identitāti Latvijas kultūrtelpā.

Vēlos īpaši uzsvērt, ka Valsts valodas diena Latvijai piederīgajiem gan Latvijā, gan diasporā atgādinātu par mūsu kopējo atbildību latviešu valodas kā vienīgās valsts valodas kopšanā, lietošanā un turpmākā attīstībā. Tas varētu sekmēt ikvienu tiekties pēc izcilības valsts valodas prasmē un plašāk lietot valsts valodu ikdienas saziņā.

Valsts valodas dienas atzīmēšana 15. oktobrī akcentētu šo dienu kā konstitucionāli svarīgu un visai sabiedrībai kopīgi atzīmējamu dienu. Tas sekmētu mazākumtautību iesaisti un veicinātu modernas, atvērtas latvietības nacionālā valstī koncepcijas iedzīvināšanu.

III

Ievērojot minēto, rosinu noteikt 17. martu kā Nacionālās pretošanās kustības piemiņas dienu un 15. oktobri kā Valsts valodas dienu.

Aicinu Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisiju manus priekšlikumus atbalstīt, izskatot likumprojektu "Grozījumi likumā "Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām"" (Nr. 265/Lp13) pirms otrā lasījuma.

Valsts prezidents

Egils Levits